

Har det någon betydelse om nationalekonomer är kvinnor eller män?

ANITA NYBERG

är professor emeritus vid Institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap vid Stockholms universitet. Hon var tidigare professor i könsperspektiv på arbete och ekonomi vid Arbetslivsinstitutet. anita.nyberg@gender.su.se

I Ekonomisk Debatt nr 3, 2003, publicerades en artikel skriven av Christina Jonung och Ann-Charlotte Ståhlberg – ”Nationalekonomins frukter – även för kvinnor?”. De pekade på att andelen kvinnor inom nationalekonomi hade ökat de tre senaste decennierna men att disciplinen trots detta fortfarande var mansdominerad. Är nationalekonomi mer jämställt i dag nästan 20 år senare och har det i så fall satt några spår i nationalekonomisk forskning?

Jämställdhetspolitikens första delmål ”är att uppnå jämn fördelning av makt och inflytande i samhället och att kvinnor och män skall ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och forma villkoren för beslutsfattandet” (SOU 2015:86, s 95). Målet innebär att förutom en jämn numerär könsfördelning ska även kvalitativa aspekter av maktutövning lyftas fram, t ex ”makten över vilken kunskap som produceras vid universitet och högskolor och vems forskningsagenda som ges företräde” (s 127). Den kvantitativa jämställdheten är alltså inte bara viktig i sig, den kan också leda till en kvalitativ förändring, som t ex att genusperspektiv införs i forskningen. Detta sätt att se på saken anknyter till statsvetenskaplig teori om närvarons politik (Phillips 1995). Enligt denna kan vi förvänta oss ett samband mellan antal kvinnor valda till riksdagen (kvantitativ jämställdhet) och politikens innehåll (kvalitativ jämställdhet).¹ Argumentationen för att så är fallet är att kvinnor och män har olika erfarenheter vad gäller vård av barn, fördelning av betalt och obetalt arbete, utbildning, yrke, sexuella trakasserier m m. Kvinnor antas därför vara bättre representanter för kvinnors intressen och angelägenheter än män, eftersom de, åtminstone i viss utsträckning, delar erfarenheter med kvinnliga väljare. Det är därför mer sannolikt att kvinnor agerar för kvinnor än att män gör det, men det finns ingen garanti att de gör det. Statsvetenskapliga studier visar dock att kvinnors närvaro har betydelse för innehållet i politiken vad gäller frågor som t ex jämställdhet, prostitution och våld mot kvinnor (Wängnerud 1998, 2015; Freidenvall 2006; Bergqvist m fl 2008) och nationalekonomiska studier visar att kvinnors närvaro har betydelse för budgetprioriteringar (Chen 2008; Svaleryd 2009).

Nedan studeras inledningsvis antalet och andelen kvinnor och män från studenter till professorer inom nationalekonomi på högskolan. Tidsperioden varierar beroende på tillgång till publicerade data. Därefter ställs frågan om det finns några indikationer på att en ökad andel kvinnor kan avläsas i

Jag tackar Lovisa Persson för konstruktiva synpunkter på artikeln.

¹ Phillips använder begreppen *deskriptiv* och *substansiell* representation.

den nationalekonomiska forskningens innehåll. Detta görs genom att söka efter genusperspektiv i avhandlingar i nationalekonomi.

1. Nationalekonomer i högskolan

Studenter

Christina Jonung och Ann-Charlotte Ståhlberg har samlat in mycket statistik gällande (kvinnliga) nationalekonomer, men pekar på att kontinuerliga långa serier gällande studenter saknas. De menar dock att det inte är ”svårt att sluta sig till att andelen kvinnor som valt nationalekonomi som huvudämne i examen ökat väsentligt under de senaste tre decennierna. Vi som började läsa under slutet på 1960-talet minns förhållandevis många kvinnor på ett-betygsnivå, ett obligatoriskt moment inom såväl ekonomutbildningar som pol mag-utbildningen. Kvinnorna föll ifrån redan på två-betygsnivån och var på tre-betygsnivån lätt räknade – det kan knappast ha rört sig om mer än tio procent” (Jonung och Ståhlberg 2003, s 7). Även Boschini m fl (2005) poängterar att kvinnliga nationalekonomer var ett sällsynt fenomen i Sverige långt in på 1970-talet. Min erfarenhet är liknande men gäller första halvan av 1980-talet. Jag undervisade då i nationalekonomi vid Linköpings universitet. Ämnet ingick som en obligatorisk del i olika linjer. På dessa kurser var andelen kvinnor hög, men när studenterna själva aktivt valde nationalekonomi som fristående kurs var andelen mycket låg. Mina lärarkollegor var alla män och jag tror att jag kände till alla de andra kvinnliga lärarna i nationalekonomi vid andra lärosäten.

Kontinuerliga jämförbara data gällande grundutbildningen i nationalekonomi saknas som sagt, men enligt Jonung och Ståhlberg (2003) redovisade Högskoleverket (2002) 17 procent kvinnliga studerande på grundutbildningens högre kurser på 1970-talet. Andelen kvinnor ökade dock och uppgick till 36 procent läsåren 2003/04–2004/05 (Jonung och Ståhlberg 2008). Totalt uppgick andelen kvinnor som studerade nationalekonomi till 40 procent under första hälften av 1990-talet, vilken ökade till 45 procent under första halvan av 2000-talet och sedan låg kvar på denna nivå mellan 2007 och 2020 (UKÄ 2021).

1993 introducerades en magisterexamen. Andelen kvinnor som tog en sådan examen varierade mellan 30 och 34 procent mellan 1993/94 och 2004/05 utan någon tydlig trend (Jonung och Ståhlberg 2008). Andelen ökade till 40 procent för perioden 2007/08–2019 (UKÄ 2021). En tvåårig masterexamen infördes 2007 och i dag tar betydligt fler en masterexamen än en magisterexamen. Av de som tagit en masterexamen i nationalekonomi sedan 2007 är 41 procent kvinnor (UKÄ 2021).

Doktorander och doktorsexamina i nationalekonomi

Den första disputationen i nationalekonomi i Sverige ägde rum 1895. Avhandlingen skrevs av Knut Wicksell, som enligt *Genusperspektiv på*

nationalekonomi (Boschini m fl 2005) är en av Sveriges genom tiderna mest framstående ekonom och en stark förkämpe för kvinnors lika rättigheter. Enligt Boschini m fl (2005) var han inte endast den första nationalekonomen, utan också den första *feministiska* nationalekonomen i Sverige.² Den första kvinnan som disputerade i nationalekonomi var Margit Cassel (gift Wohlin) 1924. Den andra var Karin Kock 1929. Även hon var en framstående feminist (Niskanen 2007). Dessa två kvinnor utgjorde 2,7 procent av de totalt 73 personer som disputerade i nationalekonomi under det gamla systemet som löpte från 1895 till början av 1970-talet (Wadensjö 1992).

År 1970 försvarades de första doktorsavhandlingarna i nationalekonomi enligt en ny ordning. Denna uppmuntrade sammanläggningsavhandlingar skrivna på engelska och med färre sidor än tidigare. Andelen kvinnor bland de som tagit en doktorsexamen i nationalekonomi har sedan dess ökat från sju procent på 1970–80-talen till 39 procent under perioden 2011–19 (Jonung och Ståhlberg 2008; UKÄ 2021).

Lektorer, docenter och professorer i nationalekonomi

Data över utvecklingen bland lärare och forskare i nationalekonomi är svårare att få tag i jämfört med data på doktorsexamina. Tidigare har Jonung och Ståhlberg (2008) publicerat sådana data för 2002 och 2006. Här jämförs dessa med data från 2021 som är inhämtade från högskolornas hemsidor.³ Hemsidornas information utgör dock inte helt säkra källor, bl a därför att de inte alltid är uppdaterade. För att komplettera har jag därför sökt även på personliga hemsidor.

Tabell 1 visar att det i dag finns 20 kvinnliga professorer i nationalekonomi och att dessa utgör 17 procent av det totala antalet professorer. Nästan hälften av de kvinnliga professorerna i nationalekonomi finns i Stockholm, sex vid Stockholms universitet⁴ och tre på Handelshögskolan i Stockholm. Antalet kvinnliga docenter har ökat från tio till 23 och andelen har ökat från 19 till 28 procent. Även när det gäller docenter finns det största antalet kvinnor vid Stockholms universitet; sju stycken. Antalet kvinnliga lektorer har ökat från 23 till 34 och andelen har ökat från 20 till 28 procent. Totalt har

² Den första nationalekonomiska boken skriven av en feminist är sannolikt *Political Economy for Beginners* (1870) av Millicent Garrett Fawcett, vilken gavs ut i tio upplagor. Hon var gift med Henry Fawcett som var professor i nationalekonomi vid Cambridge. Hon var en av de främsta ledarna i den brittiska suffragetrörelsen och ordförande vid Suffrage Alliance Congress i London 1909. Det kan påpekas att från Sverige deltog vid denna konferens Anna Bugge Wicksell, sambo med Knut Wicksell, och som varit ordförande i Norsk kvinnesaksforening.

³ De högskolor som inkluderas i resten av artikeln är Göteborgs universitet, Handelshögskolan i Stockholm, Linköpings universitet, Linnéuniversitet, Luleå tekniska universitet, Lunds universitet, Stiftelsen Högskolan i Jönköping, Stockholms universitet, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Södertörns högskola, Umeå universitet, Uppsala universitet och Örebro universitet. Dessa högskolor ingår i UKÄ:s *Utvärdering av utbildning på forskarnivå inom nationalekonomi* (2018). Önskas ytterligare information om vilka websidor som använts kontakta artikelförfattaren.

⁴ Inom Stockholms universitet ingår Nationalekonomiska institutionen, Institutet för internationell ekonomi (IIES) och Institutet för social forskning (SOFI).

År	Professor			Docent			Universitetslektor			Totalt		
	M	K	% K	M	K	% K	M	K	% K	M	K	% K
2002	68	3	4	42	10	19	93	23	20	203	36	15
2006	74	5	6	46	13	22	87	21	19	207	39	16
2021	95	20	17	59	23	28	89	34	28	243	77	24

Ann: Emeriti, senior-, adjungerade, affilierade, gästprofessorer, lektorer eller forskare är inte inkluderade. Tjänstlediga personer är inkluderade. Biträdande professor räknas som docent och biträdande lektor som universitetslektor.

Källa: Jonung och Ståhlberg (2008) för 2002 och 2006; högskolornas och personliga hemsidor för 2021.

Tabell 1

Antal kvinnor och män bland professorer, docenter och universitetslektorer, 2002, 2006 och februari 2021

andelen kvinnor bland professorer, docenter och lektorer ökat från 15 till 24 procent på omkring tjugo år.

För 2002 och 2006 finns inga data på forskare och postdoktorer, men för 2021 fanns bland dessa 37 män och 32 kvinnor, dvs 46 procent kvinnor. Ser vi till all undervisande och forskande personal (professorer, docenter, lektorer, forskare och postdoktorer) uppgår andelen kvinnor till 28 procent år 2021.

Därmed har vi konstaterat att andelen kvinnor ökat bland studerande, disputerade och bland personalen inom nationalekonomi. Bland studenterna utgör kvinnorna i dag ca 45 procent, bland de disputerade ca 40 procent och bland forskare och postdoktorer 46 procent, dvs i samtliga dessa kategorier kan kvantitativ jämställdhet sägas ha uppnåtts. Det gäller dock inte bland lektorerna (28 procent), docenterna (28 procent) eller professorerna (17 procent).

Huruvida det finns några indikationer på att den ökade kvantitativa jämställdheten också har påverkat den kvalitativa jämställdheten undersöks i kommande avsnitt.

2. Genusperspektiv på nationalekonomi

Författarna till *Genusperspektiv på nationalekonomi* (Boschini m fl 2005) menar att ett genusperspektiv inom nationalekonomi kan ”sägas vara att göra synligt att vi har ett samhälle, och därmed en ekonomi, befolkad av kvinnor och män” (kursiv i originalet, 2005, s 13). De pekar på att det dröjde ända till 1990-talet innan ett genusperspektiv började diskuteras inom nationalekonomi, vilket var flera decennier senare än inom angränsande discipliner.⁵ De presenterar forskning med genusperspektiv inom nationalekonomin, men menar samtidigt att perspektivet inte fått något nämnvärt inflytande på huvudfåran i ämnet. Exempelvis tenderar termerna genus och kön att vara utbytbara i nationalekonomisk forskning, vilket har att göra med att

⁵ I början av 1990-talet bildades International Association for Feminist Economics (IAFFE) liksom tidskriften *Feminist Economics*.

det som studeras är skillnader mellan kvinnor och män och att data och statistik är uppdelade efter biologiskt kön. Men i och med att könsskillnaderna har sitt ursprung i att kvinnor och män möter olika ekonomiska, sociala och institutionella strukturer och restriktioner utgör de också genuskillnader. Boschini m fl (2005) publicerades för drygt 15 år sedan. Det är inte orimligt att tro att fler kvinnor i nationalekonomi skulle kunna öka intresset för att i forskningen synliggöra att ekonomin är befolkad av kvinnor och män. Detta undersöks här genom att söka efter genusperspektiv i avhandlingar i nationalekonomi.

Den första svenska avhandlingen i nationalekonomi presenterades 1895. Sedan dess har nästan 1 500 personer disputerat i nationalekonomi (Wadensjö 1992; Boström och Sundberg 2018; UKÄ 2021). Det finns naturligtvis ingen som helst möjlighet att här gå igenom innehållet i alla dessa avhandlingar, men för att trots allt få en indikation på om en högre närvaro av kvinnor kan påverka forskningen undersöks avhandlingarnas titlar. Huruvida en avhandling har ett genusperspektiv eller inte avgörs helt enkelt av om "genus-", "kvinn-", "kön-", "(o)jämslald-" och/eller "diskriminering" (de två sistnämnda begreppen avseende kön) eller på engelska "gender", "wom-/female", "sex-", "(in)equality" och/eller "discrimination" finns i titeln. För enkelhetens skull betecknar jag samtliga dessa begrepp som genusbegrepp och en avhandling som har något av dessa ord i sin titel som en genusavhandling. Det ska understrykas att denna klassificering inte innebär någon gradering av avhandlingarna, utan den är endast ett sätt att med begränsad tid och resurser försöka identifiera avhandlingar med genusperspektiv.

För det andra letar jag efter avhandlingar i nationalekonomi med genusperspektiv i databasen GENA. Den produceras av KvinnSam vid Göteborgs universitet tillsammans med Nationella sekretariatet för genusforskning. Där finns avhandlingar från 1960 och framåt. De kriterier som ska uppfyllas för att en avhandling ska registreras i GENA är att den är framlagd vid ett svenskt lärosäte och att forskningen "problematiserar genusbegreppet i analys" (Göteborgs universitets universitetsbibliotek, epost 14 augusti 2020).

För att kunna leta efter tecken på om en ökad andel kvinnor i nationalekonomi påverkar den forskning som produceras behöver vi veta upphovspersonens kön och avhandlingens titel. För perioden 1895–1989 finns en lista med denna information (Wadensjö 1992). På denna finns 262 avhandlingar skrivna av män och 21 av kvinnor. Som redan nämnts disputerade två kvinnor på 1920-talet, men därefter dröjde det till 1976 innan någon ytterligare kvinna disputerade. Den enda avhandlingen på listan som har ett genusbegrepp i avhandlingens titel är Åsa Löfströms *Diskriminering på svensk arbetsmarknad – en analys av löneskillnader mellan kvinnor och män* (1989) vid Umeå universitet. Denna avhandling är också inkluderad i GENA databasen. Men den första avhandlingen i nationalekonomi som nämns i GENA är *A Study in the Growth of Part-time Work in Sweden*. Den lades fram av Marianne Sundström 1987 vid Stockholms universitet. Dessa

två är de enda genusavhandlingar i nationalekonomi som lades fram före 1990, såsom genusavhandling definieras här, dvs antingen genom att ett genusbegrepp förekommer i titeln på avhandlingen och/eller att avhandlingen finns i databasen GENA.

Genusavhandlingar i nationalekonomi 1990–2019

Någon förteckning över avhandlingar i nationalekonomi för perioden 1990 och senare har jag inte hittat. Namn på författaren och avhandlingens titel har jag i stället hämtat från flera olika källor.⁶ Jag har hittat 1 132 avhandlingar, varav 791 skrivits av män och 341 av kvinnor för perioden 1990–2019.⁷ Sett över tid har antalet (och andelen) avhandlingar skrivna av kvinnor ökat från 43 stycken (17 procent) på 1990-talet, till 121 stycken (29 procent) på 2000-talet och till 177 stycken (39 procent) på 2010-talet (se tabell 2).

Under perioden 1990–2019 presenterades 62 avhandlingar med ett genusperspektiv. Av dessa har 15 både ett genusbegrepp i titeln och ingår i databasen GENA; fem avhandlingar har inget genusbegrepp i titeln men finns i GENA och då återstår 42 avhandlingar där genusbegrepp ingår i titeln, men som inte återfinns i GENA. En anledning till att de inte inkluderats i GENA kan vara att genus inte bedömts vara en analytisk kategori i tillräcklig utsträckning. Det hindrar dock inte att dessa avhandlingar kan betraktas som genusavhandlingar inom nationalekonomi, särskilt med tanke på att en majoritet av genusforskarna i nationalekonomi har valt att arbeta inom ramen för de etablerade teorierna (Boschini m fl 2005). En vanligare anledning till att avhandlingarna inte registreras i GENA är sannolikt att det är relativt vanligt att endast en eller två av flera uppsatser i en sammanläggningsavhandling har ett genusperspektiv. De inkluderas då inte i GENA (epostmeddelande 24 augusti 2020 Göteborgs universitetsbibliotek).

Av de 62 genusavhandlingarna är 43 skrivna av kvinnor och 19 av män, vilket innebär att 13 procent av alla avhandlingar skrivna av kvinnor, och två procent av alla avhandlingar skrivna av män, har ett genusperspektiv. Det visar till att börja med att relativt få kvinnor som disputerar i national-

⁶ Några högskolor publicerar egna förteckningar över avhandlingar publicerade med namn, titel och år. De förefaller vara de säkraste källorna och i den mån sådana förteckningar finns har jag använt dessa. Det gäller Göteborg, Stockholm, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och Uppsala, ibland kompletterad med DIVA för de senaste åren. För Lunds universitet har jag använt en länk till Libris, som jag fått från biblioteket. För Jönköping, Linköping, Linné, Luleå, Södertörn och Umeå har jag anlitat DIVA, för Örebro DIVA och SwePub. Ett särskilt problem är Handelshögskolan i Stockholm, där många disputerar i ekonomi, och som genom åren delat in nationalekonomi i underavdelningar. Mellan 1990–2019 har jag använt en lista jag fått från biblioteket gällande avhandlingar i nationalekonomi inklusive avhandlingar i finansekonomi, som är en särskild institution vid Handelshögskolan. Önskas mer information gällande dessa källor kontakta artikelförfattaren.

⁷ Andra data visar att under denna period disputerade 1 260 personer, 888 män och 372 kvinnor (Boström och Sundberg 2018; UKÄ 2021). Jag har alltså inte lyckats hitta alla avhandlingar. Skillnaden tycks framför allt bero på att alla som disputerade i början av perioden inte lagt upp sin avhandling i en databas.

Tabell 2
Avhandlingar och
genusavhandlingar
skrivna av kvinnor
och av män 1990–
2019

	Avhandlingar				Genusavhandlingar					
	Antal		Andel %		Antal			Andel %		
	K	M	K	M	K	M	K+M	K	M	K+M
1990–99	43	207	17	83	4	2	6	9	1	2
2000–09	121	303	29	71	11	6	17	9	2	4
2010–19	177	281	39	61	28	11	39	16	4	9
1990–2019	341	791	30	70	43	19	62	13	2	5

Källa: Egeninsamlad data från DIVA, SwePub, högskolornas hemsidor och listor från högskolors bibliotek (se fotnot 6) samt GENA.

ekonomi skriver en avhandling med ett genusperspektiv, men också att sannolikheten är större att en kvinna gör det än att en man gör det.

Samtidigt som andelen kvinnor som lägger fram en avhandling i nationalekonomi har ökat, har också antalet genusavhandlingar bland alla avhandlingar skrivna av kvinnor ökat från fyra stycken till 28, eller från nio procent till 16 procent (se tabell 2). Andelen genusavhandlingar bland män är betydligt färre, men har ökat från en procent till fyra procent.

Är andelen genusavhandlingar inom nationalekonomi hög eller låg? Det är inte lätt att avgöra, men skulle kunna jämföras med andelen riksdagsledamöter som 1994 angav jämställdhet som sitt främsta intresseområde. Detta gällde för 11 procent av de kvinnliga riksdagsledamöterna och en procent av de manliga (Wängnerud 1998). Det är således ingen större skillnad mellan andelen riksdagsledamöter som angav jämställdhet som sitt främsta intresseområde och andelen personer som skrev en genusavhandling av de som lade fram en avhandling i nationalekonomi på 1990-talet eller för hela perioden 1990–2019. Det betyder dock inte att andra kvinnliga och manliga riksdagsledamöter, och sannolikt inte heller andra kvinnliga och manliga nationalekonomer, är ointresserade av jämställdhet. Det kan vara värt att påpeka att en stor majoritet av de doktorander som skrivit genusavhandlingar har haft män som handledare eftersom det inledningsvis inte fanns några kvinnliga handledare tillgängliga och än i dag är de få.

Är andelen personer som skriver en genusavhandling osedvanligt låg i nationalekonomi jämfört med andra discipliner? För att försöka få en uppfattning om detta sätts här antalet genusavhandlingar inkluderade i GENA i relation till antal kvinnor och män som disputerat 2011–19 (GENA 2021; UKÄ 2021) inom olika discipliner. Vi finner då att av samtliga avhandlingar i nationalekonomi var tre procent genusavhandlingar jämfört med två procent i företagsekonomi, tio procent i statsvetenskap och 23 procent i sociologi. Andelen genusavhandlingar i ekonomiämnen är således betydligt lägre än i statsvetenskap och är särskilt låg i förhållande till sociologi.

Av de genusavhandlingar som inkluderats i GENA för perioden 2011–

19 i nationalekonomi är 73 procent skrivna av kvinnor, i företagsekonomi är det så mycket som 100 procent, i statsvetenskap 74 procent och i sociologi 85 procent. I samtliga fyra discipliner är det således framför allt kvinnor som skriver genusavhandlingar. Förvånande är möjligen att detta i mindre grad gäller i nationalekonomi och statsvetenskap.⁸

Genusavhandlingar vid olika högskolor

Av samtliga 62 genusavhandlingar som lagts fram under perioden 1990–2019, har 19 lagts fram vid Stockholms universitet (se tabell 3). Som nämnts ovan lades den första genusavhandlingen i nationalekonomi fram 1987 och detta skedde vid Stockholms universitet. Sexton genusavhandlingar har skrivits vid Göteborgs universitet, den första 1994. Hälften är där skrivna av män. På Handelshögskolan i Stockholm har det skrivits åtta genusavhandlingar. Från Uppsala universitet kommer sju och från Lund kommer två genusavhandlingar. Vid Linköping (1), Linné (5), Sveriges lantbruksuniversitet SLU (1) och Umeå (3) har sammanlagt tio genusavhandlingar presenterats. Vid Jönköping, Luleå, Södertörn och Örebro har inga genusavhandlingar lagts fram.

Av tabell 3 framgår att andelen avhandlingar skrivna av kvinnor under perioden 1990–2019 uppgår till ca en tredjedel i Stockholm, Uppsala och i kategorin övriga; 28 procent i Göteborg och vid Handelshögskolan i Stockholm och till en dryg fjärdedel i Lund. Högst andel genusavhandlingar bland avhandlingar skrivna av kvinnor finner vi i Stockholm (22 procent) medan högst andel genusavhandlingar bland avhandlingar skrivna av män finns i Göteborg (fem procent). Högst andel genusavhandlingar totalt finner vi i Stockholm på nio procent, med Göteborg på andra plats med åtta procent.

I Stockholm finner vi både en hög andel kvinnor bland de som skrivit en avhandling i nationalekonomi och högst andel genusavhandlingar. Det kan också påpekas att situationen gällande kvinnliga professorer varit relativt gynnsam där, med fyra tidigare, och med i dag sex aktiva kvinnliga professorer. I Lund finner vi å andra sidan lägst andel kvinnor bland avhandlingsförfattarna och lägst andel genusavhandlingar. I dagsläget finns inte heller någon kvinnlig professor vid detta lärosäte. Det har dock tidigare funnits två stycken. Dessa samband indikerar att kvinnors närvaro kan ha betydelse för forskningens innehåll. Å andra sidan finner vi störst andel kvinnor bland avhandlingsförfattarna i Uppsala, men andelen genusavhandlingar är låg, vilket pekar på att också andra faktorer spelar in. En sådan är sannolikt forskningens inriktning vid de olika högskolorna. Vissa inriktningar intresserar kvinnor mer och inom somliga områden är ett genusperspektiv mer givande. Vad gäller den höga andelen genusavhandlingar vid Stockholms universitet har den sannolikt att göra med att forskning om arbetsmarknaden har en framträdande roll där. Det är också ett område som intresserar många kvinnliga nationalekonomer och där ett genusperspektiv ofta är

⁸ I GENA databasen, som sträcker sig från 1960-talet till i dag, ingår totalt 24 avhandlingar i nationalekonomi, 30 i företagsekonomi, 60 i statskunskap och 207 i sociologi.

Tabell 3
Genusavhandlingar
vid olika högskolor,
1990–2019

Högskola	Andel avhandlingar skrivna av kvinnor %	Genusavhandlingar					
		Antal			Andel %		
		K	M	K+M	K	M	K+M
Stockholm	32	15	4	19	22	3	9
Göteborg	28	8	8	16	14	5	8
Handelshögskolan	28	7	1	8	13	1	4
Uppsala	34	6	1	7	11	1	4
Lund	26	1	1	2	2	1	1
Övriga	34	6	4	10	10	3	5
Totalt	30	43	19	62	13	2	5

Källa: Se fotnot 6.

grundläggande. Många av genusavhandlingarna vid Stockholms universitet handlar om arbetsmarknaden.

På andra plats efter Stockholm vad gäller antal och andel genusavhandlingar kommer Göteborg. Det som skiljer ut Göteborg från andra högskolor är att antalet genusavhandlingar skrivna av män är lika högt som antalet genusavhandlingar skrivna av kvinnor och att andelen män som skrivit genusavhandlingar är högre i Göteborg än vid andra lärosäten. Detta har sannolikt att göra med att utvecklingsekonomi är ett framträdande forskningsområde i Göteborg. Bristen på jämställdhet är mer uppenbar i många utvecklingsländer än i Sverige och den bedömningen gör såväl manliga som kvinnliga avhandlingsförfattare. Många av genusavhandlingarna från Göteborg undersöker förhållandena i olika länder i Afrika.

Varför andelen kvinnor bland de som disputerar i nationalekonomi skiljer sig åt mellan olika lärosäten, och vilka sambanden kan vara med skillnaderna i andel genusavhandlingar, vore värt att utforska närmare. Det vore även intressant att jämföra kvantitativ och kvalitativ jämställdhet med andra discipliner och inom olika lärosäten.

3. Sammanfattning

Enligt teorin om närvarons politik är en jämn representation av kvinnor och män en viktig förutsättning för att även kvalitativa aspekter av maktutövning ska kunna förändras i jämställd riktning. Argumentationen för att kvantitativ jämställdhet kan leda till kvalitativ jämställdhet är att kvinnor och män har olika erfarenheter, vilket gör det mer sannolikt att kvinnor agerar för kvinnor än att män gör det. På liknande sätt presenterar denna artikel en hypotes att en större andel kvinnor inom nationalekonomi kan öka förutsättningarna för att ett genusperspektiv anläggs i forskningen, men att det inte är någon garanti.

Andelen kvinnor på olika positioner i nationalekonomi vid högskolan har ökat sedan 1970-talet. Andelen kvinnor bland de studerande i nationalekonomi är i dag ca 45 procent, av de som tagit en magister-, master- eller doktorsexamen ca 40 procent och bland postdoktorer och forskare 46 procent, dvs inom dessa kategorier ligger könsfördelningen inom jämställdhetsintervallet 40–60 procent. Det gäller däremot inte lektorer (28 procent), docenter (28 procent) eller professorer (17 procent).

Jag har funnit 791 avhandlingar i nationalekonomi skrivna av män och 341 skrivna av kvinnor mellan 1990–2019. Under det första decenniet uppgick andelen kvinnor till 17 procent, det andra till 29 procent och det tredje till 39 procent. Finns det då några indikationer på att den växande kvinnliga närvaron inom nationalekonomi har inneburit ett ökat genusperspektiv i forskningen? Detta mäts i denna artikel genom förekomsten av genusbegrepp i avhandlingarnas titlar och/eller avhandlingars inkluderande i databasen GENA. Till att börja med kan vi konstatera att en mycket stor majoritet av de kvinnor och män som skriver en avhandling i nationalekonomi gör det utan att anlägga ett genusperspektiv såsom det definieras här. Dock har andelen kvinnor som anlägger ett genusperspektiv i sin avhandling ökat från nio procent på 1990-talet till 16 procent på 2010-talet och andelen män har ökat från en till fyra procent under samma period. Det innebär att kvinnor prioriterar ett genusperspektiv högre än män i enlighet med teorin om närvarons politik. Det ska dock påpekas att skillnaden är stor mellan olika högskolor, vilket tyder på att även andra faktorer spelar roll än storleken på andelen kvinnor av de disputerade. En sådan är sannolikt forskningens primära inriktning vid de olika högskolorna, där arbetsmarknads- och utvecklingsökonomi främjar ett genusperspektiv vid vissa högskolor. Därtill finns rimligen ytterligare förhållanden som gynnar, men också sådana som motverkar ett genusperspektiv, vilket vore intressant att utforska vidare.

Har det någon betydelse om nationalekonomer är kvinnor eller män? Mycket tyder på att svaret på denna fråga är ja. Även om sambanden som presenteras i denna artikel inte kan tolkas kausalt, tyder de på att en ökad kvinnlig närvaro ökar sannolikheten för att kvinnors erfarenheter får ett större inflytande på forskningen och att en större mångfald av erfarenheter framkommer. Forskning baserad på ekonomisk teori kring skillnader mellan kvinnor och mäns olika ekonomiska situation och den ekonomiska politikens skilda effekter har vuxit över tid, förbättrat analysen och illustrerat att ekonomin är befolkad av kvinnor och män. En kunskap som numera i hög grad nyttjas bl a i statliga utredningar och i statens budget.

Bergqvist, C, P Adman och A-C Jungar (2008), *Kön och politik*, SNS förlag, Stockholm.

Boschini, A, C Jonung och I Persson (2005), *Genusperspektiv på nationalekonomi*, Högskoleverket, Stockholm.

Boström, E och A Sundberg (2018), "Få mer fler kvinnor i svensk nationalekonomi", *Ekonomisk Debatt*, årg 46, nr 4, s 19–32.

Chen, L-J (2008), *Essays on Female Policymakers and Policy Outcomes*, doktorsavhandling, Nationalekonomiska institutionen, Stockholms universitet.

REFERENSER

Freidenvall, L (2006), *Vägen till Varannan damernas – om kvinnorepresentation, kvotering och kandidaturval i svensk politik 1970–2002*, doktorsavhandling, Statsvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet.

Göteborgs universitet (2021), Universitetsbiblioteket, ”Databasen GENA”, februari 2021, <http://www2.ub.gu.se/kvinn/gena/>.

Jonung, C och A-C Ståhlberg (2003), ”Nationalekonomins frukter – även för kvinnor?”, *Ekonomisk Debatt*, årg 31, nr 3, s 5–20.

Jonung, C och A-C Ståhlberg (2008), ”Data on Women Economists in Sweden”, Symposium: Gender and Economics, *Econ Journal Watch*, vol 5, s A46–A53.

Niskanen, K (2007), *Karriär i männens värld – nationalekonomen och feministen Karin Kock*, SNS Förlag, Stockholm

Phillips, A (1995), *The Politics of Presence*, Oxford University Press, Oxford.

SOU 2015:86, *Mål och myndighet – en effektiv styrning av jämställdhetspolitiken*, betänkande från Jämställdhetsutredningen.

Svaleryd, H (2009), ”Women’s Representation and Public Spending”, *European Journal of Political Economy*, vol 25, s 186–198.

UKÄ (2018), *Utvärdering av utbildning på forskarnivå inom nationalekonomi*, Universitetskanslersämbetet, Johanneshov.

UKÄ (2021), *Statistikdatabasen – högskolan i siffror*, Universitetskanslersämbetet, Johanneshov.

Wadensjö, E (1992), ”Recruiting a New Generation”, i Engvall, L (red), *Economics in Sweden: An Evaluation of Swedish Research in Economics*, Routledge, London.

Wängnerud, L (1998), *Politikens andra sida – om kvinnorepresentation i Sveriges riksdag*, doktorsavhandling, Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.

Wängnerud, L (2015), *The Principles of Gender-sensitive Parliaments*, Routledge, London och New York.